

Marek Nowacki

Świebodzin, woj. zielonogórskie, St.
11, AZP 35-14/11

Informator Archeologiczny : badania 24, 86-87

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nych na osi O-W. Całość przylega do ściany północnej wykopu. Wymoszczenie to, zaliczone do 11 p. k. d. występowało na głębokościach 2,98-2,77 m n.p.m. Prawie bezpośrednio pod nim, odsłonięto następne, uformowane również z nieokorowanych pni, łupanych na cztery części. Należą one do 12 p. k. d. i zalegały na głębokościach 2,92-2,58 m n.p.m.

Na ćwiartkach A i D wykopu głównego, pojawiają się nowe elementy drewnianej zabudowy mieszkalnej. Pochodzą one z VII i VIII warstwy osadniczej (10-11 p. k. d.). Są to m.in. szerokie drance, ułożone na bardzo starannie obrobionych legarach. Być może mamy tu do czynienia z podłogą przedsiönka budynku ramowego, posadzonego bliżej dzisiejszej ulicy Bursztynowej (południowa część wykopu).

Na ćwiartce D częściowo odsłoniłszy starannie obrobione belki, prostokątne w przekroju i posadzone na „sztorc”. Kwadratowy na planie obiekt w narożnikach łączony jest techniką zrębową. W jego wypełnisku znajdują się nieregularnie ułożone (wrzucone) okrągłaki i warstwa ekskrementów. Jest to najwyraźniej przydomowe szambo. Obiekt wymaga dalszej eksploracji.

Do ciekawszych zabytków ruchomych z wykopu głównego, odkrytych w warstwach osadniczych VI-IX zaliczyliśmy m.in.: gliniane ciężarki i pływalki z kory, pochodzące od sieci rybackich, szklany fragment naczynia, drewniane miski toczone i klepkowe, rylec z ozdobną rączką, łopatę, przeszłiki i wrzeciona tkackie, łyżki drewniane i mosiężną (?) łyżeczkę na łańcuszku, drewniany trzonek noża z metalową inkrustacją, metalowe pierścionki, noże, rakl do chodzenia po lodzie, haczyki do łowienia ryb, szczytce, zgrzebló, srebrną ozdobę, puzderko z brązu, klucz, krzesiwo żelazne na rzemieniu, dłuta, grot oszczepu, nożyce, kościane i rogowe grzebienie oraz kostka do gry, bryłki bursztynu, skórzane obuwie damskie, męskie i dziecięce, niekiedy bardzo zdobione — podobnie jak pochewki do sztyletów i kaleta. Bardzo interesujący jest koronkowej roboty czepek z haftowanymi literami.

Wymienione obiekty możemy datować roboczo na 1 połowę XIII wieku.

W wykopie piwnicznym ciekawie zarysował się plan 2 p. k. d., gdzie wylonila się stępka łodzi. Stępka w przekroju poprzecznym posiada kształt litery T i wbita została w twarde, uformowane z mierzwy i gliny podłoże, jako pal. Do najbardziej interesujących w tym sezonie, należą konstrukcje drewniane z poziomu 4, 5 i 6. Składają się na nie okorowane i okrągłe w przekroju belki, układane na osi O-W i N-S. Belka z 5 poziomu posiada w połowie zachowanej długości głębokie wycięcie. Stanowi ono pozostałość po istniejącej tu konstrukcji zrębowej fragmentu nabrzeża.

Nieco inną funkcję spełniały przedmioty, odkryte w wykopie piwnicznym. Na szczególną uwagę zasługują przedmioty związane z rybolóstwem. Są to przeważnie gotowe narzędzia rybackie, bądź ich elementy. Rezultaty udanych połowów widoczne są w licznie występujących szczątkach rybich, zwłaszcza płytkach dużych okazów jesiotra.

Najniższe posadzone konstrukcje portowego nabrzeża występowały na głębokości 0,90-0,38 m poniżej p.m.

We wszystkich nawarstwieniach konstrukcyjnych — od 2-6, występowały nieliczne, lecz zwarte zespoły ułamków naczyń wczesnośredniowiecznych. Całość ceramiki z wykopu piwnicznego można datować najogólniej na XII wiek.

Postulujemy kontynuowanie badań wykopaliskowych.

Świebodzin, woj. zielonogórskie
St. 11 AZP 35-14/11

Muzeum Regionalne w Świebodzinie

Badania prowadził mgr Marek Nowacki. Finansowało Muzeum Regionalne oraz Urząd Miasta i Gminy w Świebodzinie. Trzeci sezon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne z faz B-C oraz E-F.

Kontynuowano prace (działki „a” w wykopach I i V) po zewnętrznej stronie wyniesienia uznanego za grodzisko. Na zewnątrz podłożem warstwy kulturowej był torf i piasek pojezierny, natomiast warstwy nasypu wałowego zalegały na piasku pochodzenia polodowcowego.

Fosa o szerokości od 3,5 do 4 m zagłębiona była w podłoże torfowo-murszowe i wypełniona w dolnych partiach poziomami akumulacji naturalnej, ze znikomą ilością substancji zabytkowej. Miąższość ciemnoszarej warstwy kulturowej na zewnątrz obiektu wynosiła od ok. 2,0 do 2,2 m.

Elementem konstrukcyjnym, poprawiającym statykę wału, już na poziomie fosy, było jego charakterystyczne poszerzenie na kształt odsadzki piaszczystej szerokości 1,2 do 1,3 m, wzmocnionej poprzeczną linią belek drewnianych i luźnym usypliskiem kamiennym. Wał, posadowiony na skłonie polodowcowego wyniesienia, zachował się od strony wewnątrz do wysokości zaledwie 0,6 do 0,7 m, natomiast od strony zewnętrznej do 1,2-1,3 m (bez odsadzki). O tym, że było to niewielkie założenie konstrukcyjne świadczy również zachowana szerokość nasypu w jego dolnych partiach — od 6 do 6,5 m.

Bezpośrednio do wału od strony wewnętrznej przylegała jasnobrunatna warstwa osadnicza miąższości 1,0 do 1,1 m, o wzrastającej zawartości węgla drzewnego, z dużą ilością ceramiki i kości zwierzęcych. Zarejestrowano od tej strony 2-3 m rozsyplisko wału kamienno-ziemnego.

Układy stratygraficzne potwierdzają dwufazowość zasiedlenia obiektu. Z fazą pierwszą (fazy B-C wczesnego średniowiecza) wiązać należy drewniane konstrukcje zewnętrznej partii

wału, fosę i ślady osadnictwa po wewnętrznej stronie nasypu, natomiast z fazą drugą (fazy E-F, pełne średniowiecze) łączyć można konstrukcje zewnętrzne w formie dodatkowych umocnień kamiennych i rozbudowanych układów drewnianych w zagłębieniu fosy (badania 1988/1989). Łącznie w ciągu 3 sezonów przebadano powierzchnię 162 m².

Tarnobrzeg, Wielowieś St. 1
AZP 91-73/20

Archeologiczna Pracownia Badawcza „Archeologica” w Lublinie

Badania prowadzili mgr mgr Paweł Boruch i Łukasz Rejntewicz. Finansowało BBiDZ w Tarnobrzegu. Pierwszy sezon badań (po przerwie od 1958 r.). Grodzisko wczesnośredniowieczne, tzw. „Królewska Kuchnia”, XI-XIII w.

Grodzisko w Tarnobrzegu-Wielowsi badane było sondażowo w 1958 r. przez K. Moskwę. Tegoroczne badania miały na celu weryfikację ustaleń K. Moskwy odnośnie zabudowy majdanu, przebiegu wału oraz chronologii obiektu. Wykonano 9 wykopów sondażowych o łącznej powierzchni 40 m², przecinając grodzisko po osi NE-SW i NW-SE. Przeprowadzone obserwacje pozwalają na następujące stwierdzenia:

— pierwotnie obiekt był w całości obwałowany. Brakujące partie wału w części północno-wschodniej są wynikiem nowożytnych niwelacji.

— obiekt jest niewątpliwie grodziskiem wczesnośredniowiecznym a jego powstanie można datować na XI w. Grodzisko zostało opuszczone w XIII w. Niewielkie ilości materiału nowożytnego w postaci „półmajoliki”, mogą sugerować użytkowanie tego obiektu jeszcze w XVII w., niewykluczone, że związane z okresem wojen szwedzkich i legendą o „Królewskiej Kuchni”.

— grodzisko powstało w miejscu starszej osady z IX-X/X?? w.

Wał grodziska nie wykazuje cech specyficznej konstrukcji, jest w całości wałem ziemnym. Tworzyły go bardzo twarde warstwy gliny i piachu, o twardości zbliżonej do dobrze wypalanej polepy. Może to być wynikiem bardzo dokładnego ubijania warstw i być może ich wypalenia. Nie wydaje się jednak, by nastąpiło to w wyniku pożaru fortyfikacji.

— bardzo niewielka ilość zabytków ruchomych, brak obiektów i niewielkiej miąższości warstwa kulturowa, zdają się wskazywać, że obiekt nie był intensywnie użytkowany, zaś jego funkcja jako grodziska nie była długotrwała. Niewykluczone, że pełnił tylko do strony wschodniej rolę strażnicy dla Sandomierza.

Badania zakończono.

Trzemeszno, woj. bydgoskie patrz późne średniowiecze

Tykocin, woj. białostockie
St. II AZP 36-83/27

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Białymstoku

Badania prowadziła mgr Urszula Stankiewicz. Finansował WKZ w Białymstoku. Czwarły sezon badań. Wczesnośredniowieczna osada przy-grodowa (XII-XIII w.)

Kontynuowano badania osady wczesnośredniowiecznej, usytuowanej w bezpośrednim sąsiedztwie grodziska. Prace skoncentrowano w zachodniej części, celem uchwycenia jej granicy. Przebadano 150 m², odsłaniając trzy obiekty.

Miąższość warstwy kulturowej, występującej bezpośrednio pod warstwą humusu, wynosiła od 0,20 m w partii wierzchołkowej do 1,65 m u podstawy stoku.

Obiekt nr 1, w kształcie nieregularnego owalu, o przekroju nieckowatym i wymiarach 0,80 x 1,80 m, miąższości 0,40 m, odsłonięto na głębokości 0,35 m od pow. ziemi.

Wypełnisko tworzyły kamienie, z których część nosiła ślady przepalenia. W obiekcie wystąpiły również drobne fragmenty węgla drzewnych, okruchy polepy oraz fragmenty żużla, kości zwierzęce, ułamki naczyń glinianych.

Obiekt 2 w kształcie nieregularnego owalu w przekroju pionowym nieckowaty, o wymiarach 4,20 m wzdłuż osi N-S i 1,10-1,05 m wzdłuż osi W-E, głębokości 0,28 — 0,34 m, odkryto na gł. 0,35 m od powierzchni ziemi.

Wypełnisko tworzyła ziemia gliniasto-torfowa, barwy intensywnie brązowej z dużą ilością okruchów węgla drzewnych, fragmentami polepy, oraz znaczną ilością żużli, kości zwierzęcych i ułamków ceramiki. Wewnątrz obiektu odsłonięto 7 kamieni o wymiarach 0,40 — 0,55 m, ułożonych w kilku centymetrowej odległości jeden od drugiego, tworząc niejako granicę obiektu.

Obiekt 3 odsłonięto bezpośrednio pod darnią w warstwie calcowej. Zagadkową konstrukcję, o kształcie wydłużonym i przekroju nieckowatym, tworzyły warstwy przepalonego drewna i gliny czytelne w planie poziomym w postaci wąskiej smugi drewna w części N-W, oraz wyraźna warstwa spalenizny w części S-E (od strony wnętrza osady). Warstwę spalonego drewna, na całej przebadanej długości obiektu, przykrywa płat przepalanej gliny o barwie ceglastej i miąższości do 0,60 m.

W obiekcie tym nie wystąpił materiał zabytkowy.